

Threoir phraiticiúil atá sa bhileog seo, chun go dtuigfidh tú an chosaint a thugtar do struchtúir lena mbaineann luach inspéise ar leith ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaine, eolaíochta, sóisialta nó teicniúil, faoi na hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt 2000-2002, agus faoi na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001- 2003.

Mar threoir phraiticiúil amháin a cuireadh an bhileog seo ar fáil. Níl léirmhíniú anseo ar dhli na pleanála. Is féidir leat breis eolais a fháil ón údaráis áitiúil pleanála a bhaineann leatsa.

1. Cén saghas dlíthe atá ann, maidir le foirgintí stairiúla a chaomhnú?

Tá an dli a bhaineann leis na cúrsaí seo leagtha síos sna hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt 2000-2002, agus sna Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt 2001-2003. Faoi shocrúithe nua a tháinig i bhfeidhm ar an 1 Eanáir 2000, tá deireadh le córas na bhfoirgintí liostáilte, agus gnáthaimh úra curtha ina áit chun struchtúir chosanta agus struchtúir i limistéar caomhnaithe ailtireachta a chaomhnú. Is féidir, mar mhalairt no ina theannta sin, struchtúir stairiúla eile a bheith faoi chosaint ag na hAchtanna um Sheádhomharthaí Náisiúnta, 1930-1994.

Is féidir, mar mhalairt no ina theannta sin, struchtúir stairiúla eile a bheith faoi chosaint ag na hAchtanna um Sheádhomharthaí Náisiúnta, 1930 - 1994.

2. Cad is struchtúr cosanta ann?

Ciallaíonn struchtúr cosanta struchtúr, nó cuid de struchtúr a measann údaráis pleanála a bheith ina struchtúr inspéise ar leith ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaine, eolaíochta, sóisialta nó teicniúil. Déanann an t-údarás pleanála mionsonraí struchtúr cosanta a iontráil ar a gClár Struchtúr Cosanta, atá ina chuid den Phlean Forbartha. Tá ceangal faoin dli ar uinéir agus/nó ar áitritheoirí struchtúir chosanta féachaint chuige nach gcuirtear i mbaol é. Tagann an dualgas sin i feidhm an uair a dtugtar fógra don uinéir nó don áitritheoir faoi thairiscint chun an struchtúr a chur ar Chlár na Struchtúr Cosanta (*struchtúr a mholtar a chosaint* é uaidh sin amach).

3. Cén chuid de struchtúr cosanta is gá a chaomhnú

Baineann dualgas caomhnaithe struchtúir chosanta, ar an gcéad dul síos, le gach cuid den struchtúr, idir a thaobh istigh agus na

tailte timpeall air, agus le struchtúir ar bith eile ar na tailte sin, an chuid inmheanach díobh san áireamh. Baineann an dualgas sin, chomh maith, le coinní agus le feistí, idir inmheanach agus sheachtrach, ar struchtúr ar struchtúr cosanta agus ar struchtúr ar bith ar na tailte sínte leis taobh istigh dá chúirtealáiste. I gcás go n-iarraidh dearbhú (féach alt 7 thíos), is féidir leis an údarás pleanála soiléiriú a thabhairt, maidir le coda ar bith, más ann, nach mbaineann inspéise ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaine, eolaíochta, sóisialta ná teicniúil leo, agus nach n-éilíonn cosaint ar leith ar an abhar sin.

4. Conas a dhéantar struchtúr cosanta de struchtúr

Déantar struchtúr cosanta de struchtúr an lá a gcuirtear ar Chlár Struchtúr Cosanta údaráis pleanála é. Ba cheart duit dul i dteagmháil leis an údarás pleanála agatsa, más mian leat a fháil amach an bhfuil struchtúr áirithe ina struchtúr cosanta, ina struchtúr a mholtar a chaomhnú, nó eile. I gcás go dteastaíonn ó údarás pleanála struchtúr ar bith a fhogairt ina struchtúr cosanta, tá ceangal air gnáthaimh áirithe a leanúint chuige sin. Ina measc sin, is gá fógra a thabhairt d'uinéir agus d'áitritheoirí an struchtúir agus d'eagrais áirithe eile le leas sna cúrsaí sin, agus is fógra a thabhairt don phobal, leis, tri mbean fógra nuachtáin. Tá sé de cheart ag an uinéir, ag na háitritheoirí agus ag an bpobal i gcoitinne a dtuairimi i dtaobh an togra a chur in iúl don údarás. Cuirtear na tuairimi sin san áireamh sula nglacann comhaltai tofa an údaráis pleanála cinneadh faoi ar cheart struchtúr cosanta a dhéanamh de, nó nár cheart.

5. Cad iad na dualgais a bhíonn ar uinéirí agus ar áitritheoirí, chun féachaint chuige go ndéanfar struchtúir chosanta a chaomhnú?

Ní mór d'uinéir agus d'áitritheoirí struchtúir chosanta a chinntiú nach gcuirtear an struchtúr féin ná cuid ar bith de i gcontúirt. Ciallaíonn struchtúr a chur i gcontúirt dochar a dhéanamh don struchtúr sin ná do chuid ar bith de, go díreach nó go hindíreach, trina bheith chomh faililoch sin ina chúram go ndéantar dochar dó.

6. An gá dom cead pleanála a bheith agam chun struchtúr cosanta a fhorbairt?

Is féidir, faoin gcóras pleanála, oibreacha beaga a chur i gcrích ar struchtur nach gnách go mbíonn cead pleanála ag teasaíl ina leith. Forbairt dhiolmhaíthe a thugtar ar a leithéidí (féach bileog PL. 7). I

gcás struchtúir chosanta, afách, ní féidir oibreacha mar sin a dhéanamh ach amháin i gcás nach gcuireann siad isteach ar thréithriocht an struchtúir, na ar ghné ar bith de a chuireann lena luach mar rud inspéise. Is féidir leat dearbhú a iarraidh ar an údarás pleanála, maidir leis an saghas oibre a chuirfeadh isteach go hábhartha ar thréithriocht an struchtúir, nó nach gcuirfeadh (féach alt 7 thíos) agus an dteastoidh nó nach dteastóidh cead pleanála ina leith.

Maidir le struchtúr áirithe lena mbaineann speis ar leith lena maisiú taobh istigh, is féidir go mbeidh cead pleanála ag teastáil chun maisiú inmheanach a dhéanamh, plástar nó péint a chur leis, mar shampla.

7. Conas a bhíonn a fhios ag uinéirí nó ag áitritheoirí cad iad na hoibreacha a dteastaíonn cead pleanála ina dtaobh?

Is féidir le duine ar leis/leí struchtúr cosanta, nó a chónaíonn ann, a iarraidh ar an údarás pleanála dearbhú a eisiúint, maidir leis an struchtúr agus lena chúirtealaíste. Léireoidh an dearbhú sin cén saghas oibreacha is féidir nó nach féidir a dhéanamh gan cur isteach ar thréithriocht an struchtúir chosanta ná ar ghné ar bith de a chuireann lena luach inspéise ar leith, ó thaobh na hailtíreachta, na staire, na seandálaíochta, na healaine, na heolaíochta, nó a luach sóisialta nó teicniúil. Ní bhíonn gá le cead pleanála, de ghnáth, maidir le hoibreacha nach gcuireann isteach ar thréithriocht an struchtúir. Is ar a bpríacal féin, afách, a thugann uinéir nó áitritheoirí faoi oibreacha mar sin gan saindearbhu a fháil roimh ré ón údarás pleanála. Is féidir le huinéir nó le háitritheoir dearbhú mar sin a iarraidh ar an udaráis pleanála in am ar bith, go fó tu is gan oibreacha ar bith a bheith á mbeartú.

7a. Conas a eisítear dearbhú?

Tugtar dearbhú saor in aisce, ach a iarraidh, do dhúine ar leis/leí struchtúr cosanta nó a chónaíonn ann. Eiseoidh údarás pleanála an dearbhú sin taobh istigh de 12 seachtain ón lá a gheibhtear an t-iarrratas. Beidh ar oifigeach de chuid an údaráis an struchtúr a iniúchadh go mion. Is féidir go n-iarrrar ar an iarrratasóir ar dhearbhu ráiteas a sholáthar a léireoidh a réimse smachta féin ar an áitreabh, agus líníocht nó léarscáil a chur ar fáil, ag léiriú a méide. Cé gur féidir an dearbhú a iniúchadh san oifig pleanála, ní nochtfar faisnéis iogair ar bith sa tafead poiblí.

8. Conas a chuireann uinéirí nó áitritheoirí isteach a chead pleanála chun obair a dhéanamh ar struchtúr cosanta?

Tá iarrratas ar chead pleanála a bhaineann le struchtúr cosanta díreach ar aon dul le hiarratas ar bith eile ar chead pleanála (féach bileog PL2). I ngeall ar ghloiliúnacht mórchuid struchtúr cosanta, maidir le hoibreacha mí-oiriúnach, afách, is iondúil go mbíonn sonraí níos mine de dhith in éineacht le hiarratas ar chead pleanála ar bith a bhaineann lena leithéid. Is gá go léireoidh an fógra nuachtáin a bhaineann le hábhar agus an fógra suimh gur le struchtúr cosanta a bhaineann an t-iarrratas. Ní mór eolas breise, maidir le cén tionchar a bheadh ag an bhforbairt atá á tairiscint ar thréithriocht an struchtúir a chur isteach leis an iarrratas. Cuirfidh an t-údarás áitiúil dreamana leasmhara eile ar an eolas, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, an Chomhairle Oidhreachta agus an Taisce san áireamh, sula ndéanfaidh siad cinneadh i leith an iarrratais.

B'inmholta duit, b'fheidir, dul i dteagmháil leis an údarás pleanála agatsa roimh iarrratas isteach ar chead forbartha a chur isteach, chun deimhin a dhéanamh de gur iarrratas comhlán é.

9. An bhfuil bearta in áit chun cabhrú le huinéirí agus le háitritheoirí struchtúir cosanta a chaomhnú?

Tá. Eagraíonn comhairlí contaetha agus buirgeacha scéim deontas chun cabhrú le huinéirí nó le háitritheoir struchtúir chosanta oibreacha riachtanacha a dhéanamh chun struchtúr a chaomhnú.

Is ionann an deontas caighdeanach agus 50% de chostas formheasta na n-oibreacha, suas go huasteorainn €13,000. Is féidir le húdaráis pleanála, ar a rogha féin, suim an deontais a laghdú nó, faoi chúisní eisceachtúla, i a mhéadú, faoi réir ag uasteorainn 75% de chostas formheasta na n-oibreacha, nó =25,000, pé acu is iú. Bíonn gá le cead ón Roinn Comhshaoil agus Rialtais Áitiúil do dheontas ar bith a théann thar €13,000.

Tá mionsonraí uile na scéime ar fáil ó na húdaráis a bhaineann le hábhar.

10. An bhfuil cumhachtaí ar leith ag údaráis pleanála, maidir le struchtúir chosantaa?

Tá. Is féidir le húdaráis pleanála:

- ceangal a chur ar uinéirí nó ar áitritheoirí oibreacha a dhéanamh i gcás go measann an t-údarás go bhfuil an struchtúr i gcontúirt nó gurbh fheidir é a chur i gcontúirt. I gcás go n-iarrann údaráis pleanála go ndéantar sin, is féidir go mbeadh an t-úinéir nó an t-áitritheoir in ann cunamh airgid chuige sin a fháil ón udaráis.

- ceangal a chur ar uinéirí nó ar áitritheoirí oibreacha a dhéanamh i gcás go measann an t-údarás go bhfuil siad den riachtanas chun tréithriocht an struchtúir a thabhairt ar ais. Iocfaidh an t-údarás, i gcúisí áirithe, as costas réasúnta na n-oibreacha is gá.

- seilbh a ghlacadh ar struchtúr cosanta, tri chomhaontú nó go héigeantach, i gcás go measann an t-údarás go bhfuil sé inmholta nó den riachtanas, maidir le cosaint an struchtúir. I gcás go ndéanann údaráis pleanála struchtúr a fháil go héigeantach, is féidir go mbeadh suim ar aon luach leis an struchtúr iníochta, mar chúiteamh.

11. Cad is limistéar caomhnaithe ailtireachta ann?

Ciallaíonn limistéar caomhnaithe ailtireachta áit, ceantar, grúpa struchtúr nó tirdhreach baile atá ina ionad inspéise ar leith ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaine, eolaíochta, sóisialta nó teicniúil ina cháilíocht féin, nó a chuireann le luach struchtúir chosanta. Is féidir go gcuimseoidh sé sin saith títhe, mar shampla, foirgintí timpeall ar chearnóg, nó grúpa ar bith foirgintí ar cuid de thréithriocht speisialtaa áite iad i dteannta a chéile. Armuigh faoin tuait, is féidir go gcuimseoidh limistéar caomhnaithe ailtireachta grúpa struchtúr a bhaineann le muileann, mar shampla, nó le heastáit áras duine uasail. Is féidir go gcuimseoidh limistéar caomhnaithe ailtireachta struchtúir chosanta. Is féidir le húdaráis pleanála limistéar sainithe a dhéanamh de limistéar faoina phlean forbartha, chun féachaint chuige go ndéanfar a thréithíocht a chaomhnú. Is iondúil go mbíonn gá le cead pleanála sular féidir oibreacha a dhéanamh ar dhromchla seachtrach struchtúir i limistéar caomhnaithe ailtireachta.

Go ginearálta, déantar iarrratas pleanála a bhaineann le struchtúr cosanta ar an gcaoi chéanna le hiarratas ar bith eile a bhaineann

le pleanáil. Is gá go léireoidh an fógra nuachtáin a bhaineann le habhar agus an fógra suimh gur le struchtúr i limistéar caomhnaíthe ailtireachta a bhaineann an t-iarratas. Ní mór eolais breise a chur isteach leis an iarratas, maidir le cén tionchar a bheadh ag an bhforbairt atá á tairiscint ar thréithriocht an limistéir. Cuirfidh an t-údarás áitiúil dreamanna leasmhara eile ar an eolas, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, an Chomhairle Oidhreachta agus an Taisce san áireamh, sula ndéanfaid siad cinneadh i leith an iarratas. B'innholta duit, b'fhéidir, dul i dteagmháil leis an údarás pleanála agatsa sula gcuirfidh tú iarratas isteach ar chead forbartha, chun deimhin a dhéanamh de gur iarratas comhlán é.

12. An gearrtair pionóis as dochar a dhéanamh do struchtúr cosanta?

Gearrtair. Is cion dochar a dhéanamh do struchtúr cosanta, nó do struchtúr a mholtar a chosaint. Is cion, chomh maith, tus a chur le hobair ar bith ar struchtúr cosanta gan cead pleanála a fháil, i gcás gur gá sin.

13. An féidir liom eolas breise a fháil?

Tá an reachtaíocht a rialaíonn an córas pleanála leagtha amach sna hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt 2000-2002 agus sna Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt 2001-2003. Is féidir iad sin a cheannach ón Oifig Dlíolta Foilseachán Rialtais, Teach Sun Alliance, Sraid Theach Laighean, Baile Átha Cliath 2. Guthán (01) 647 6995/4, nó iad a luchtú ó shuíomh www.environ.ie.

Foilsíodh dréacht-threoirinte, maidir le caomhnú na hoidhreachta ailtireachta, atá le fáil i riocht ríomhleite, ach teachtaireacht a chur chuig guidelines@ealga.ie.

Tá scata bileog arna bhfoilsíú, chomh maith, ag an Roinn Comhshaoil agus Rialtais Áitiúil i sraith dár teideal Treoirinte Caomhnúcháin.

Is iad sin:

- Uimh. 1 Prionsabail Chaomhnúcháin /Eolas Ginearálta
- Uimh. 2 Foinsi Eolais.
- Uimh. 3 Fuinneoga.

- Uimh. 4 Moirteíl, Pointeáil agus Rindreail.
- Uimh. 5 Siúneireacht Imbheanach agus Feisti
- Uimh. 6 Plaistráil Mhaisithe.
- Uimh. 7 Fallai Cloch.
- Uimh. 8 Brici agus Clocha.
- Uimh. 9 Pábháil agus Troscaín Sráide.
- Uimh. 10 Dionta agus Earraí Ulisce Báistí.
- Uimh. 11 Ardú Taise agus Lobhadh Adhmaid.
- Uimh. 12 Maisiú Imbheanach agus Bailchrioch.
- Uimh. 13 Iarann.
- Uimh. 14 Eadain Siopaí.
- Uimh. 15 Socruithe agus Tirdhreacha.
- Uimh. 16 Sabháilteacht ó Dhoiteán, Stáidail agus Cothabháil.

Is iad na bileoga atá sa sraith seo ná:

- Treoir do Chead Pleanála PL.1
- Iarratas Pleanála a dhéanamh PL.2
- Tuairimíocht ar Iarratas Pleanála a chur in iúl PL.3
- Teach a Thógáil – na Ceisteanna Pleanála PL.4
- Obair a dhéanamh thart faoin Teach - na Ceisteanna Pleanála PL.5
- Talmhaíocht agus Forbairt Feirme - na Ceisteanna Pleanála PL.6
- Pleanáil do Lucht Gnó PL.7
- An Plean Forbartha PL.8
- Measúnacht ar Thionchar Timpeallachta PL.9
- Achomharc Pleanála a Dhéanamh PL.10
- Treoir do na Rialacháin Fhoirgníochta PL.11
- Treoir don Oidhreachta Ailtireachta PL.12

This leaflet is also available in English.

PL 12 - Treoir don Oidhreachta Ailtireachta

PL 12
Deireadh Fómhair, 2003.

